מפניני הפרשה - מאמר

במי תלויה ההתחלה?

בתפילתו של משה רבנו הוא פונה אל הקב"ה ואומר: "...**ה' אלוקים אתה החילות**... (**פרק ג' כד**)". פירש בספר "טל חיים" - אמר משה רבינו: כולם יודעים שהכל תלוי בסיוע משמים - האדם צריך לעשות את ההשתדלות, צעד הראשון, והשאר נתון בידי שמים.

וכך דרשו במדרש: "**כי ה' אלוקיך ברכך**" - יכול אפילו יושב בטל? תלמוד לומר: "**בכל מעשה ידיך**" - אם עשה, הרי הוא מתברך, ואם לו, אינו מתברך.

כך זה ברוחניות: "**פיתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם**".

כך זה גם בגשמיות - האיכר חורש, זורע, וכי מה עשה? הניח את הגרעין בגומחה באדמה. הקב"ה ישיב רוח ויוריד גשם, יביא טללי ברכה ושמש מאירה. הארץ תיתן את לשדה וכו'.

לכאורה מה היחס בין פעולת האדם, זריעת הגרעין, לבין פעולות הבורא יתברך? ובכל זאת, ללא המעשה הקטן, הראשוני, לא היה הצמח צומח! חייב האדם לפעול את פעולתו – ולדעת את אפסותו, להכיר טובה לבוראו.

כך זה גם במשא ומתן - "לא לחכמים לחם" - כמה רעיונות נפלאים הכזיבו, כמה אנשים מוכשרים החלידו, כמה עסקים מבטיחים כשלו.

לעומת זאת, כמה אנשים פשוטים עלו והצליחו, כמה עסקים אפורים שגשגו. לעיתים רואים שתי מאפיות, שלפתח מאפיה אחת משתרך תור ארוך ואילו פתח השניה שומם מבלי קונה...

אמנם, נכון, אילו האדם לא היה פותח את העסק, לא היה מצליח. אבל האם יעלה על הדעת לזקוף את הצלחתו רק לכישרונו וליכולתו?!

בספר "משלי שועלים" מובא: מעשה באריה, שקרא לחמור להילוות אליו בצאתו לצידו. אמר החמור בליבו: "אכן, בחירה נבונה בחר מלך החיות, זקוק הוא לעזרתי, מה יעשה בלעדי!" ואמר לארי: "הנה אתן בקולי על החיות, הן תאלמנה דום!"

ענה הארי: בוא הראה כוחך!" נער החמור נעירות עזות, והחיות חרדו. בא הארי וטרף את טרפו, דרסו ואכלו ושבע.

גבה לב החמור, ואמר: "**ובכן, אדוני המלך, הודה על האמת: מה היית עושה בלעדי?!...אין זה הוגן שלך לבדך המלוכה, ראוי שנתחלק בה שווה בשווה**...". "**שאלה טובה שאלת, מה אעשה בלעדך**", אמר האריה, "**מיד תקבל את התשובה**"...הנחית כפו על צוואר החמור, ושבר מרפקתו. "**מה אעשה בלעדך**?!" נהם על גווייתו - "**מה שעשיתי אתמול ומה שאעשה מחר**"...

יש לדעת שאחד מי"ג עיקרי האמונה, שה' יתברך "**עשה עושה ויעשה את כל המעשים, כולם**:" מה כוחו של האדם? במה יתגאה - שהוא נטע את הגרעין? וכי הוא יצר את הגרעין שנטע? וכי הוא יצר את היד שנטעה את הגרעין? את המחשבה שהגתה את הרעיון, את הבריאות שאפשרה את הנטיעה?...

וזו כוונת הפסוק: "**אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלוקים**". אני ראשון, יצרתי את כל התנאים המוקדמים. ואני אחרון, הבאתי את כל הסיוע לאחר מכן. ומבלעדי אין אלוקים, באמצע...זהו שאמר משה רבינו: "**ואתחנן אל ה' בעת ההיא**" – לאחר חיים מלאי מעש ועתירי פעילות - "ה' אלוקים", תקף בעל היכולת בעל הכוחות כולם - "**אתה החילות!**" אנו, אין אנו עושים מאומה, גם לא את ההתחלה. הכל, הכל, בסייעתא דשמיא. הכל בכוחך!

בין אדם לחבירו

מצוות עשה מהתורה להלוות לעניי ישראל, מצווה זו גדולה יותר ממצות צדקה. אולם אין להלוות כסף בלי עדים להלוואה, אלא אם כן מלווים על המשכון, והמלווה בשטר משובח יותר.

המלווה בלי עדים עובר משום "לפני עוור לא תתן מכשול", שהרי קיים חשש שמא הלוה יכפור לו וגורם קללה לעצמו שהבריות יקללוהו שתובע לחבירו מה שאינו חייב לו. האמור הוא אפילו אם מלווה לתלמיד חכם שבוודאי לא יכפור, מפני שיש לחוש שמחמת טרדות לימודו ישכח את ההלוואה.

שואל ומשיב

לקראת היציאה לנופשים בחופשת הקיץ ופתיחת עונת הרחצה בים ובבריכות, נברר את השאלה הבאה:.

שאלה: האם מותר לרחוץ בים או בריכה גברים ונשים ביחד?

תשובה: במסכת ברכות סא. הובא "**כל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא**". פירש רש"י- **אחורי אשת איש, מגבהת בגדיה מפני המים, וזה מסתכל בה**". ובתוספות- **אם רגיל בכך, לפי שבא לידי ניאוף וסופו יורד לגיהנום**. והגאון יעב"ץ- לאו דווקא אשת איש, שהוא הדין גם בפנויה, שמגרה היצר הרע בעצמו ומסלק הבושה מעל פניו.

בעבודה זרה כ: **תנו רבנן: ונשמרת מכל דבר רע- שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה**, ובתוספות הובא כי זו דרשה גמורה מהתורה. והבית יוסף כתב באבן העזר כא', שאסור להסתכל באשה כדי להנות מיופיה, בפנויה מדברי הקבלה, ובאשת איש מהתורה.

בבא בתרא נז: **ועוצם עיניו מראות ברע - אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה**. רשב"ם: **כשחולך על שפת הנהר ונשים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק**. ובגמרא: **היכי דמי? אם יש דרך אחרת רשע הוא**!!! ומשיבה - מדובר כשאין דרך אחרת ובכל זאת צריך אדם להפנות את מבטו כדי להציל את עצמו. זו לשון הרמב"ם פרק ד' מהלכות תשובה: "**המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העיניים עון גדול הוא, שגורמת לגופן של עריות, שנאמר: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה**". מכאן נלמד בקל וחומר כמה חמור האיסור להתרחץ בים או בריכה מעורבת, כשאין יכולת לא להסתכל בנשים הרוחצות שם ובפרט שאינן לבושות בלבוש צנוע. בשו"ת רב פעלים הוסיף שעל הנשים המתרחצות שם יש איסור, משום "**לפני עיוור לא תיתן מכשול**"

סיכום: אסור לרחוץ בים או בריכה מעורבת, ומצווה שישמור אדם את עצמו ובני ביתו מכך, ומצווה רבה לפרסם זאת ברבים למוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב, המזהיר והנזהר ירבה שלום כנהר. (עפ"י יחווה דעת ה' סג')

מפניני הפרשה - רעיון

געגועים לבניין ירושלים

חז"ל במסכת תענית דף ל: אומרים: "**כל העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה, שנאמר: שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה**".

מכאן אמרו: כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה.

הרב קוק זצ"ל ביאר את מאמר חז"ל: "**כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה**", וקשה הרי היה צריך להיות כתוב זוכה ורואה בבניינה שהעיקר זו הבניה והשמחה טפלה לה? ביאר הרב שחז"ל ידעו שכאשר תבנה ירושלים כולם יראו את הבניין, גם אלה שלא התאבלו. אולם הרגשת השמחה זו תהיה נחלתם רק של אלה שהתאבלו והצטערו על החורבן, אשר התגעגעו וציפו לבניינה אלה יזכו לשמחה.

על דרך זו נראה להסביר בפרשינו את מדרשו של רבי שמלאי. מפני מה התאווה משה להיכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך? משה רבינו שהצטער צער רב על ארץ ישראל ונתאווה להיכנס אליה הוא אמנם נענש ולא נכנס אבל זכה להגיע לבחינה גדולה של ראיה וכפי שבואר לעיל תא שמע הוא דרגה של חו"ל זהו התלמוד הבבלי תא חזי זהו התלמוד הירושלמי זוהי הדרגה של ארץ ישראל. בפרק ג' פסוק כ"ז נאמר על משה רבינו "**עלה ראש הפסגה וסע עיניך...וראה בעיניך**", דהיינו, משה זוכה להגיע לדרגת ראיה בקשר לארץ ישראל בגלל שהצטער והתגעגע לארץ, זכה בסופו של דבר לדרגת ראיה בדיוק כמו אותה בחינה של כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. דהיינו, מי שמגיע לדרגת ראיה ומתוך כך זוכה לשמחה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רס"ר גלעד בן ושרית אלמליח הי"ד

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד | זאב בן צבי גוטמן ז"ל | הרב שמעון ביטון ע"ה בן רחל הי"ו | ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה

יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה | אשר בן שמעון הופמן ז"ל | חיה שרה דבורה בת אסתר לרר ז"ל | רחל בת שלומי למפל ז"ל

יואל אפרים בן אברהם עוזיאל זלצמן ז"ל | רינה בת פניר ניאזוב ז"ל | הנה שלום בת עובדיה ומרים טיירי ע"ה

בס"ד יד' לחודש מנחם אב ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 43
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 19:13
יציאת השבת: 20:12
זמן רבנו תם: 20:48

קול ששון
פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ואתחנן
שבת נחמו
מפטירים
"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי"
(ישעיהו פרק מ' פסוק א')

ברכות התורה - עפ"י פסיקת מרן בשו"ע סימן מז' ופוסקים האחרונים

חשיבותן של ברכות התורה

בדברי חז"ל נודעת חשיבות רבה לברכות התורה, עד כדי כך שמדברי הגמרא במסכת נדרים דף פא. שהעובדה שתלמידי חכמים לא ברכו את ברכות התורה גרמה לכך שהם לא הצליחו לגדל דורות נוספים של תלמידי חכמים. וברבות הימים, 'אבדה הארץ' כדברי ירמיהו הנביא. אם כן, מפשט הגמרא עולה שחורבן הבית הראשון נבע מכך שעם ישראל לא ברך את ברכות התורה.

"שלחו מתם... הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה... ומפני מה אין מצויין תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מבניהן?... רבינא אומר: שאין מברכין בתורה תחלה. דאמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב: 'מי האיש החכם ויבן את זאת' (ירמיהו ט, יא-יב)? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, דכתיב 'ויאמר ה' על עזבם את תורתי' וגו' - היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה? אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחילה".

מדוע ברכות התורה הן כה חשובות, עד כדי כך שבגלל שלא ברכו את ברכות התורה תחילה, אבדה הארץ ונחרב בית המקדש הראשון? הפוסקים ראשונים והאחרונים ניסו לתת הסברים לעניין זה:

הר"ן

לפי דעת הר"ן מסכת נדרים דף פא. הזלזול בברכות התורה משקף זלזול בתורה עצמה. זלזול זה גרם לכך שחשיבות התורה לא עברה לדורות הבאים. היחס לברכות התורה מראה את היחס לתורה עצמה:

"ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ, דאם איתא על עזבם את תורתי כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשוהו? והלא דבר גלוי היה וקל לפרש? אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחילה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה והיינו לא הלכו בה כלומר בכוונתה ולשמה אלו דברי הרב החסיד ז"ל והם נאים ראויין למי שאמרם".

הב"ח

לפי דעת ה 'בית חדש' בסימן מז', העובדה שלא ברכו בתורה תחילה מביעה שבליימוד התורה שלהם לא התכוונו להתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ, אלא רק לצורך להנאתם, כגון לדעת את הדין בענייני משא ומתן, וכן, כדי להתגאות להראות חכמתם.

"...אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הנשמעים להנאתם לידע הדינים לצורך משא ומתן גם להתגאות להראות חכמתם ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה והארץ נשארה בנשמיותה בלי קדושה וזה היה גורם חורבנה ואבידתה..."

המהר"ל

המהר"ל בהקדמה ל"תפארת ישראל", הדגיש היבט נוסף בחשיבות ברכות התורה. לדעתו ברכות התורה מהוות סימן לקשר בין האדם לקב"ה בעצמו, שהוא נותן התורה. אדם שלומד תורה אך אינו מברך לפניה הוא אדם שקשור לתורה, אך איבד את הקשר עם 'נותן התורה' - הקב"ה. איבוד קשר עם 'נותן התורה' גרם לזכירת התורה יחד עם שכחת הקב"ה וזה גרם לכך שהתורה לא מתקיימת בישראל: "...**ואל יקשה לך, למה לא היו מברכין בתורה תחילה. שאין פירוש הברכה הדבור בפה בלבד...אבל הכוונה על הברכה בעצמה, היא האהבה הגמורה והדבקות אל השם יתברך... וזהו ענין הברכה.**

הרצי"ה

בדור האחרון, טען **הרב צבי יהודה קוק זצ"ל**, שדברי חז"ל על חשיבות ברכות התורה, מתייחסים גם לקשר לעם ישראל וארץ ישראל. לדבריו, אם חורבן הארץ - 'אבדה הארץ' בא בעקבות חסרון בברכות התורה, בניין הארץ חייב להיות תלוי גם הוא בתיקון הקשור לתוכן העמוק של ברכות אלה.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

על בסיס הגמרא הנ"ל ומשמעותה, פתח מרן בשו"ע את סימן מז' שעוסק בהלכות ברכות התורה כך: "**ברכת התורה, צריך ליזהר בה מאד**".

הט"ז

הט"ז בס"ק א' ביאר מדוע צריך ליזהר ומהי אותה זהירות, ומביא תחילה את הסיבה שכתב הבית יוסף בשם הר"ן (לעיל) בהמשך ציין עוד טעם מבוסס על הנוסח של ברכות התורה: "**כמו שכתוב על בחקותי תלכו – על מנת שתהיו עמלים בתורה מה שאין כן באותם שלומדים דברי תורה מתוך עונג ואינם יגעים בה אין התורה מתקיימת אצלם, על כן אמר ולא הלכו בה...וזהו שלא ברכו בתורה תחלה כי הברכה היא לעסוק בדברי תורה דרך טורח דווקא...**"

משנה ברורה

ה 'משנה ברורה' בס"ק ב' מדגיש שיש לברך ברכות אלו שמחה גדולה, שבזה מביע האדם את החשיבות של התורה בעיניו: "...**ויברך אותה בשמחה גדולה דמצינו שאחז"ל על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם תורתי ואחז"ל שדבר זה נשאל לנביאים על מה אבדה הארץ...הקב"ה הבוחן לבבות ידע כי אף על פי שהיו עוסקין בתורה לא היו עוסקין לשם לימוד התורה אלא כמו שלומדין שאר חכמות ולכן לא ברכו ברכות התורה שלא היתה התורה חשובה בעיניהם ולכן לא הגינה...**"

סיכום: חשיבות עצומה יש לברכות התורה, עד כדי כך שחז"ל קשרו את אובדן הארץ בכך שתלמידי החכמים לא ברכו את ברכות התורה. ולכן יש להיזהר בה מאוד ולאומרה בכוונה רבה ובשמחה.

פינת העורך

"**אעברה נא ואראה את הארץ הטובה**..." (פרק ג' כה') לכאורה קשה הרי ברור, שאם משה יעבור ארצה הוא יראה אותה? מדוע עליו לציין זאת? נראה לומר שצריך אדם לבקש תמיד, שעזכהו ה' לראות את הטוב שבכל דבר. לכן בקש משה רבינו: "**ואראה את הארץ הטובה**" – שאראה את הטוב שבארץ...!

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר אלעד צבי למשפחת אזנקוט הי"ו ולאביו ואימו משה וייעל הי"ו ולכל בני משפחתו היקרים לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לנתנאל ואסתר הי"ן, ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם עוז חיים הי"ו נכד למשה ויעל אזנקוט הי"ו - והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

מבוא להלכות ברכת הנהנין על ריח טוב

שולחך של ארבע

במסכת ברכות דף לה. מובא: **"תנו רבנן: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה..."** כל ברכות הנהנין שאדם מברך הן מתקנת חז"ל. בספר שולחן של ארבע בסוף שער א'. מבאר את הסיבה לתקנתם ומסביר שבכל ברכה שמברך האדם לפני הנאתו ממאכל, ממשקה ומריח טוב, הוא בעצם מעיד על השגחת ה' יתברך על העולם, אשר ממציא מזון לכל בריותיו, בזכות עדות זו הקב"ה מוסיף ברכה ושפע לעולם, ולכן אדם שלא מברך, כאילו גוזל לקב"ה את ההשגחה ולמעשה גוזל מכנסת ישראל את הברכה והשפע.

"אסור לו לאדם ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה. וטעם הדבר לפי שכל המברך על מה שנהנה הוא מעיד על ההשגחה שהיא הממציא מזון לשפלים כדי שיזון. ובזכותם התבואה והפירות מתרבים ומתברכים. והנהנה ואינו מברך גוזל ממנו ההשגחה ומוסר הנהגת השפלים לכוכבים ולמזלות, זה שאמרו (ברכות לה.) כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה ההשגחה, ולכנסת ישראל הפירות, שבשביל עוון זה הפירות מתמעטים לישראל בסבתו שהרי כל העולם נדון אחר רובו וכל יחיד ויחיד נדון אחר רובו, ולכך יש לו להראות את עצמו כאלו כל העולם תלוי עליו".

הקדמה להלכות ברכת הריח

בגמרא במסכת ברכות דף מג: מובא: "אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: מנין שמברכין על הריח - שנאמר: כל הנשמה תהלל יה, איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו - הוי אומר זה הריח". לכאורה נראה כי בדרך דרוש מבארים רבותינו את הפסוק, כאילו הנשמה מהללת את הבורא על הנאה המגיעה לה, מהרחת ריח טוב ואילו הגוף לא נהנה מאותה הנאה ואינו מהלל את הבורא, שהרי אין הנאת הריח חודרת לגוף האדם, כלומר לדמו ובשרו, ואין היא מורגשת בגופו, זאת בניגוד לאכילה ושתיה שפועלים בגוף האדם ממש.

אבל נראה לומר שאין זו הכוונה באמת, כי הריח גורם הנאה גם לגוף, ובכלל הפרדה מוחלטת בין כוחות הגוף והנפש היא בלתי אפשרית לחלוטין, וכל מה שמשפיע על הגוף בהכרח משפיע גם על הנפש, וכן להיפך אין דבר שיכול להשפיע על הנפש ולא על הגוף. שהרי כאשר משפיע האדם על כוחות הנפש שבו ע"י למוד או שירה וכדומה, הדבר נותן אותותיו גם במערכות גופו, ובאותה שעה לפחות אין הוא חש, לא רעב ולא צמא וכדומה. נראה לומר שיש סימן ורמז לדבר בכך, שמשה רבינו אשר התעלה והתרומם במדרגות הנבואה העליונות ביותר, שהה בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה.

אלא נראה שכוונת רבותינו היא שהתועלת הישירה מהנאת הריח היא לכח הרוחני שבאדם, שלא כדוגמת האכילה ושתיה שתועלתם הישירה היא לגוף, והכוח הרוחני נהנה אך בעקיפין.

קביעה זו שיש תועלת ישירה לנפש וכוחותיה הרוחניים מן הריח הטוב, מבוארת בדברי רבותינו בגמרא במסכת ברכות דף נז: "שלשה משיבין דעתו של אדם, אלו הן: קול ומראה וריח". ודעה מיושבת הלא היא המפתה להשגת כל מעלות המידות ומעלות השכליות.

קביעה זו מפורשת יותר בדברי חז"ל בגמרא במסכת הוריות דף יג: **"חמשה דברים משיבים את הלימוד:...והרגיל בשמן זית, והרגיל ביין ובשמים...הרגיל בשמן זית. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה, כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה...". ויש סיוע לזה מהמשך הגמרא שם מדברי רבא שהעיד על עצמו שיין וריח עשאוהו פקח: "והרגיל ביין ובשמים. מסייע ליה לרבא, דאמר רבא: חמרא וריחני פקחין"**

וכבר הזהירו רבותינו במדרש תנא דבי אליהו אליהו זוטא פרשה טז': **"כל עיר שאין בה עשרה דברים אין תלמידי חכמים רשאין לישב בתוכה, ואלו הן, בית הכנסת, ובית הכסא ובית המרחץ, ובית מלמדי תינוקות, ובית דין מכין ועונשין, וקופה של צדקה, וקופה של בשמים, וקופה של תמחוי, רבי עקיבא מוסיף כל מיני פירות, שכל מיני פירות מאירין את העיניים.** נראה לומר שהסיבה לזה היא מפני שבשמים מסייעים לכשרון הלימוד ולפקחות השכל - ונכון לומר שזו כוונת רבותינו ש**"הנשמה נהנית ממנו"**, כלומר, התועלת מהריח היא רוחנית מעיקרה.

אך לא לתלמידי־חכמים בלבד ולשם פיתוח כשרון הלמוד נועדו הבשמים, שהרי חז"ל במסכת סופרים פרק טו' הלכה ו' קבעו: **"...נמשלה התורה במלח, והמשנה בפלפלין, והתלמוד בבשמים, אי איפשר לעולם בלא מלח, ובלא פלפלין, ובלא בשמים, ואיש עשיר מתכלכל בשלשתן, כך אי איפשר לעולם בלא מקרא, בלא משנה, ובלא תלמוד. אבל אשרי אדם שעמלו בתלמוד, ולא שיהא דולג במקרא ובמשנה ויבא לתלמוד, אלא על מנת שילמוד מקרא ומשנה ויבא לתלמוד, ועל זה נאמר הון עשיר קרית עוזו וכחומה נשגבה במשכיתו".** בהשוותם את הבשמים לתלמוד, הוכיחו חז"ל כמה גדול וחשוב היה בעיניהם ערך הבשמים לעולם כולו ולאו דווקא לתלמידי חכמים בלבד.

ועוד יש לומר שהריח הטוב שבפירות היה סמל הטהרה בישראל, כמובא במשנה במסכת סוטה דף מה. **"...מיום שחרב בית המקדש - אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות. ר' יוסי אומר: אף ניטל שומן הפירות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: הטהרה - נטלה את (הטעם ואת) הריח"**, כלומר כשפסקה טהרה מישראל ניטל טעם הפירות וריחם, שמתוך שהיו טהורים ונוהגים בטהרה אף הקב"ה מטהר פירותיהם מריח רע ומטעם רע. ובהמשך שם בדף מט. מסופר: **"רב הונא אשכח תומרתא דחינוניתא (מצא מין תמרה שמינה וריחנית הנקראת "חינוניתא), שקלה כרכה בסודריה. אתא רבה בריה, אמר ליה: מורחינא ריחא דחינוניתא, אמר ליה: בני, טהרה יש בך, יהבה ניהליה..."** כלומר, כשבא בנו רבה, אמר לאביו שמריח הוא ריח חינוניתא, ענה לו אביו, בני טהרה יש בך, לפיכך מריחה היא לך ולא בטל אצלך הריח.

לכן מובא בגמרא במסכת ברכותדף מג: **"...ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון, שנאמר: ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון".** לעתיד לבוא עתידים בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא שיתנו ריח טוב כלבנון שנאמר ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון, כסימן הטוהר הוא ריח טוב.

עוד נציין שמצוות התורה היא להקטיר קטורת בבית־המקדש בוקר וערב בשעת העבודה. ואם כי עיקר טעמי המצוות כמוסים הם מבינת אנוש, והוא יתברך יודע מדוע ציוה על כך, הנה על דרך הפשט כתב בספר החינוך בפרשתצוה, מצוה קג' שהכוונה במצווה זו היא: **"משרשי מצוה זו, גם כן להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל אדם, ואי אפשר להגדיל דבר בלב בן אדם ומחשבתו רק בדברים שהוא חושב אותם לגדולה וימצא בהם תענוג ושמחה, וידוע כי ענין הריח הטוב הוא דבר שנפש אדם נהנית בו ומתאוה אליו ומושך הלב הרבה, וריח הקטורת היה הטוב שאפשר ליעשות על ידי אדם, עד שאמרו חז"ל בפרק אמר להם הממונה (תמיד פרק ג' דף ל: יומא דף ל"ט:) כי מריחו היו מריחין בו בשעת הקטרה מיריחו עד ירושלים".**

בברכה זו אנו לומדים לשים לב לדברים הדקים והעדינים שברא ה' בעולם, שאף הם מהנים את האדם ומעשירים את הרגשותיו. וכיוון שאמרו חכמים שהנשמה נהנית מהריח, הרי שהריח הטוב יכול לעורר את האמונה שבנשמה, ולחזק את הכוחות הרוחניים שבאדם, ולעורר בו חשק וכיסופים להתרומם למדרגה גבוהה, מעל ומעבר לדברים המוחשיים.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה מבקש משה מה' בתחילת הפרשה?

א. שיתן לו להיכנס לארץ ישראל. ב. שבניו ימשיכו את תפקידו.

ג. שיקברו אותו בארץ ישראל. ד. לזכות לבנות את בית המקדש.

2. מה המעלות בעבודת ה' מאהבה ולא מיראה ופחד?

א. דרישות קשות נראות קלות. ב. אין כל מעלה בעבודת ה' מאהבה.

ג. עבודת ה' מועדפת על תענוגי העולם. ד. תשובות א' וג' נכונות.

3. מדוע מכל העמים בחר ה' בעם ישראל?

א. משום שהם יותר חכמים משאר העמים. ב. מתוך אהבתו לעם ישראל.

ג. מפני שה' שומר על השבועה שנתן לאבות. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. מה למדים מהפסוק "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת..." (פרק ד')?

א. לא המדרש עיקר, אלא המעשה. ב. התלמוד מביא לידי מעשה.

ג. לימוד התורה צריך לכלול דוגמאות מעשיות. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. בעשרת הדיברות נאמר לגבי ה' - "ולא יפקוד" (פרק ה') למה הכוונה?

א. לא הוסיף על עשרת הדברות. ב. לא פסק, כי קולו חזק וקיים לעולם.

ג. לא הוסיף להראות באותו פומבי. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

5. למה הכוונה בפסוק "...ה' אֱלֹקינוּ ה' אֶחָד"? (פרק ו')

א. עתה אלוקינו, ולעתיד אלוקי כל האומות. ב. ה' הוא אל יחיד בעולם.

ג. ה' אלוקינו ולו נעבוד בלי צרוף אלוה אחר. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. למה הכוונה בפסוק "וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ..." (פרק ו')?

א. שיהיה שם שמים מתאהב על ידך. ב. לעשות את דברי ה' מאהבה.

ג. תשמח לעשות כל דבר שטוב וישר בעיני ה'. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו..." (ז') מדוע יש במציאות רשע וטוב לו?

א. הוא מקבל את זכות אבותיו. ב. מה שנראה כטובתו הוא באמת לרעתו.

ג. ה' פורע לו את מעט זכויותיו בעולם הזה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

ברכות והודעות

"שיר השירים – קודש קדשים..." (זוהר פרשת תרומה) – הזדמנות!!!
מצטרפים לשיעור חדש – שיר השירים ביאור נאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי בעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941